

4. VYBRANÉ ČELEDI DVOUDĚLOŽNÝCH ROSTLIN

Zopakujte si: Dvouděložné i jednoděložné rostliny dělíme na menší systematické jednotky – **čeledi**. Celou čeled tvoří rostliny, které si jsou **některými znaky podobné**. Uvnitř čeledi rozlišujeme menší jednotky – **rody**. Rod může být tvořen jedním, několika i mnoha **druhy**.

Vyberte si z každé čeledi jednu rostlinu, kterou znáte, a co nejpřesněji popište, jak vypadá.

ČELEĎ: PRYSKYŘNÍKOVITÉ

- jsou to převážně **vytrvalé bylinky**,
- mají **nápadné květy** s velkým počtem tyčinek a pestíků,
- většina druhů obsahuje **jedovaté látky**.

Zástupci:

plané: pryskyřník prudký, sasanka hajní, jaterník podléška, blatouch bahenní, hlaváček jarní, upolin evropský, orsej jarní

pryskyřník prudký

ČELEĎ: RŮŽOVITÉ

- jsou to **bylinky** i **dřeviny**, patří sem většina našich **ovocných dřevin**,
- **květy** jsou většinou **pětičetné**, květní obal je rozlišený na kalich a korunu.

Zástupci:

užitkové: hrušeň domácí, jablono domácí, slivoň švestka, třešeň ptačí, meruňka obecná, broskvoň obecná, ostružník maliník, jahodník obecný

plané: mochna husí, kontryhel obecný

růže šípková

ČELEĎ: HLUCHAVKOVITÉ

- jsou to aromatické bylinky (mají výraznou vůni),
- lodyha je na průřezu čtyřhranná,
- mají jednoduché vstřícné listy,
- mají typické **pyskaté květy**,
- často se používají jako léčivé rostliny nebo koření.

pyskatý květ

šalvěj luční

ČELEĎ: BRUKVOVITÉ

- jsou to jednoleté nebo vytrvalé bylinky,
- mají **čtyřčetné bílé, nebo žluté květy**, rozlišené na kalich a korunu,
- z planých druhů byla vyšlechtěna **řada užitkových rostlin**.

Zástupci:

užitkové: brušek řepka olejka, brušek zelná (zelí, květák, kedluben, kapusta, brokolice), hořčice rolní, ředkev setá

plané: penízek rolní, kokoška pastuší tobolka

detail květu

brušek řepka olejka

Pozn.: užitkové rostliny – pěstují se na polích, v sadech a zahradách

plané rostliny – rostou v lese, na loukách a strániach a na neudržovaných plochách

okrasné rostliny – pěstované na zahradách a v parcích

ČELEĎ: HVĚZDNICOVITÉ

- je to druhově **nejpočetnější čeleď**, většinou bylinky,
- tvoří kvetenství **úbor**,
- plodem je **nažka**, často ochmýřená,
- některé mají **mléčnice** (při poranění z nich vytéká bílá tekutina).

Zástupci:

užitkové: slunečnice roční

plané: čekanka obecná, pampeliška lékařská, devětsil lékařský, hermánek pravý, podběl lékařský, řebříček obecný, rmen rolní, sedmikráska obecná, lopuch větší, kopretina bílá

okrasné: jiřina, chryzantéma, astra, třapatka

sedmikráska obecná

ČELEĎ: MIŘÍKOVITÉ

- jsou to aromatické bylinky,
- mají složené listy,
- drobné, většinou bílé květy jsou uspořádány v kvetenství **okolík**,
- plodem je **nažka**,
- patří sem známé druhy **kořenové zeleniny**, rostliny používané jako koření, ale i úponné plevele.

Zástupci:

užitkové: miřík celer, mrkev setá, petržel obecná, kopr vonný, kmín kořenný

plané: bolševník velkolepý, bršlice kozí noha

bršlice kozí noha

ČELEĎ: BOBOVITÉ

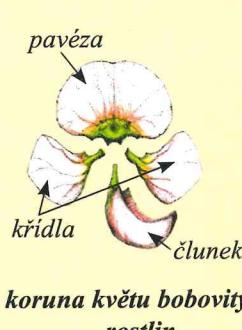
- mohou to být bylinky i dřeviny,
- mají většinou **složené listy**, často s **úponky**,
- mají typické **souměrné květy**,
- plodem je nejčastěji **lusk**.

Zástupci:

užitkové: a) luskoviny: hrách setý, fazol obecný, čočka kuchyňská, sója luština

b) pícniny: jetel luční, tolice setá (vojtěška), bob obecný

plané: jetel plazivý, vlčí bob mnoholistý, štírovník růžkatý, čičorka pestrá, trnovník akát

koruna květu bobovitých rostlin

jetel luční

ČELEĎ: LILKOVITÉ

- jsou to převážně **bylinky**,
- mají pravidelné **pětičetné květy**,
- plodem je většinou **bobule**,
- mnoho druhů obsahuje **jedovaté látky**,
- z některých byly vyšlechtěny **užitkové rostliny**.

Zástupci:

užitkové: lilek brambor, lilek rajče, paprika roční, tabák viržinský

plané (jedovaté): rulík zlomocný, blín černý, durman obecný

rulík zlomocný

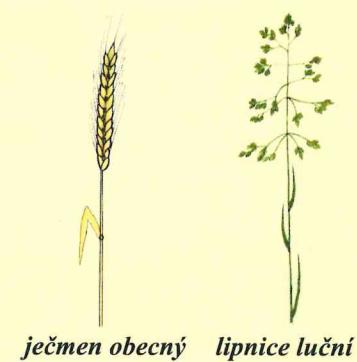
5. VYBRANÉ ČELEDI JEDNODĚLOŽNÝCH ROSTLIN

ČELEĎ: LIPNICOVITÉ

- patří sem bylinky označované jako **obilniny** a **trávy**,
- mají dutý stonek s **kolénky**, úzké čárkovité listy, nenápadné květy sdružené do květenství **klas** nebo **lata**.

Zástupci:

- užitkové: a) obilniny: pšenice setá, žito seté, ječmen obecný, oves setý, kukurice setá, proso seté
b) trávy: bojínek luční, psárka luční, lipnice luční, srha laločnatá

ječmen obecný lipnice luční

ČELEĎ: LILIOVITÉ

- jsou to vytrvalé bylinky,
- mají podzemní **cibule**, barevné trojčetné květy,
- patří sem okrasné rostliny (cibuloviny).

Zástupci:

- okrasné: tulipán zahradní, lilia zlatohlavá, lilia bělostná
plané: krvavec žlutý

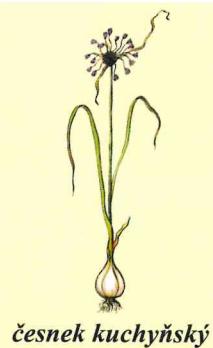
lilia zlatohlavá

ČELEĎ: ČESNEKOVITÉ

- jsou to bylinky s **podzemními cibulemi** s typickým **zápachem**,
- patří sem řada užitkových rostlin (dříve řazených do čeledi liliovité),
- mají čárkovité nebo trubkovité listy,
- mají **trojčetné** květy uspořádané do květenství **okolík**.

Zástupci:

- užitkové: cibule kuchyňská, česnek kuchyňský, pažitka pobřežní, pór zahradní

česnek kuchyňský

ČELEĎ: AMARYLKOVITÉ

- jsou to vytrvalé bylinky,
- mají **cibule**, nebo **oddinky**,
- v naší přírodě jsou některé druhy **zákonem chráněné**.

Zástupci:

- plané: bledule jarní, sněženka podsněžník
okrasné: narcis žlutý

sněženka podsněžník

ČELEĎ: VSTAVAČOVITÉ

- jsou to vytrvalé bylinky, kterým říkáme **orchideje**,
- mají typické barevné květy,
- v naší přírodě jsou všechny druhy orchidejí **zákonem chráněné**.

Zástupci:

- plané: střevíčník pantoflíček, prstnatec májový, okrotice červená, kruštík širolistý

prstnatec májový

Zařaďte do systému tyto rostliny: bělomech sivý, pšenice setá, přeslička rolní, dub letní, plavuň vidlačka, borovice lesní, žabí vlas, bledule jarní, růže šípková, kaprad' samec. Můžete použít úvodní přehled na str. 6.

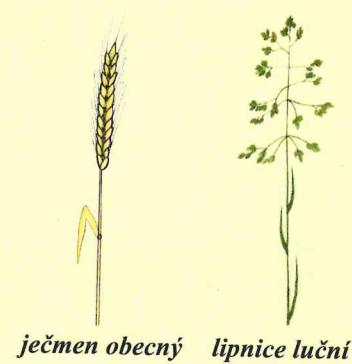
5. VYBRANÉ ČELEDI JEDNODĚLOŽNÝCH ROSTLIN

ČELEĎ: LIPNICOVITÉ

- patří sem bylinky označované jako **obilniny** a **trávy**,
- mají dutý stonek s **kolénky**, úzké čárkovité listy, nenápadné květy sdružené do květenství **klas** nebo **lata**.

Zástupci:

- užitkové: a) obilniny: pšenice setá, žito seté, ječmen obecný, oves setý, kukurice setá, proso seté
b) trávy: bojínek luční, psárka luční, lipnice luční, srha laločnatá

ječmen obecný lipnice luční

ČELEĎ: LILIOVITÉ

- jsou to vytrvalé bylinky,
- mají podzemní **cibule**, barevné **trojčetné květy**,
- patří sem okrasné rostliny (cibuloviny).

Zástupci:

- okrasné: tulipán zahradní, lilie zlatohlavá, lilie bělostná
plané: křivatec žlutý

lilie zlatohlavá

ČELEĎ: ČESNEKOVITÉ

- jsou to bylinky s **podzemními cibulemi** s typickým **zápachem**,
- patří sem řada užitkových rostlin (dříve řazených do čeledi liliovité),
- mají čárkovité nebo trubkovité listy,
- mají **trojčetné květy** uspořádané do květenství **okolík**.

Zástupci:

- užitkové: cibule kuchyňská, česnek kuchyňský, pažitka pobřežní, pór zahradní

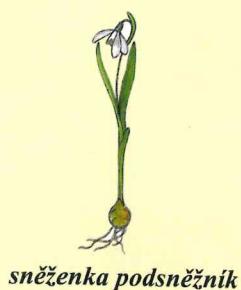
česnek kuchyňský

ČELEĎ: AMARYLKOVITÉ

- jsou to vytrvalé bylinky,
- mají **cibule**, nebo **oddenky**,
- v naší přírodě jsou některé druhy **zákonem chráněné**.

Zástupci:

- plané: bledule jarní, sněženka podsněžník
okrasné: narcis žlutý

sněženka podsněžník

ČELEĎ: VSTAVAČOVITÉ

- jsou to vytrvalé bylinky, kterým říkáme **orchideje**,
- mají typické barevné květy,
- v naší přírodě jsou všechny druhy orchidejí **zákonem chráněné**.

Zástupci:

- plané: střevíčník pantoflíček, prstnatec májový, okrotice červená, kruštík širolistý

prstnatec májový

Zařaďte do systému tyto rostliny: bělomech sivý, pšenice setá, přeslička rolní, dub letní, plavuň vidlačka, borovice lesní, žabí vlas, bledule jarní, růže šípková, kaprad' samec. Můžete použít úvodní přehled na str. 6.

